

Een plaats om te leven voor bijen

Eigenlijk altijd heeft u in uw lijfblad kunnen genieten van de beschrijvingen van drachtplanten, de laatste jaren verzorgd door Arjen Neve en daarna door Hennie Oude Essink. Arjen Neve illustreerde zijn beschrijvingen met zeer nauwkeurige pentekeningen. Hennie Oude Essink gaf herkomst, standplaats, bloeiseizoen en bloembezoekers aandacht en hij maakte ook leuke 'uitstapjes' met historische anekdotes en verhalende legenden. Prachtige kleurenfoto's illustreerden zijn teksten. Helaas is aan die periode van levendige plantenportretten een voorlopig(?) einde gekomen. Dat voelt als verweesd; hoe nu verder?

Net als mensen staan planten niet alleen, maar in een groene leefomgeving waarin grond, water en atmosfeer de kwaliteit van leven beïnvloeden. Daarin bewegen zich ook de imkers met hun bijen. Hoe doen ze dat? Dat wordt onderwerp van een nieuwe serie 'Imkeren in een groene leefomgeving'.

Per aflevering zal aandacht worden geschonken aan een omschreven, kenmerkend gebied, met zijn ontstaansgeschiedenis en de groene functies ervan. De flora zal globaal worden beschreven, de aanwezige drachtplanten worden genoemd. Tenslotte ga ik in op de mogelijkheden om er te kunnen imkeren, waarbij imkers hun verhaal doen.

Groene planologie

In ons land kennen we geen oorspronkelijke natuur meer. Het laatste oerbos, het Beekbergerwoud tussen Apeldoorn en Klarenbeek, werd in 1871 ontgonnen. Tegenwoordig is alle groe-

ne ruimte cultuur-natuur met de mens als beheerder. Er komen ook nieuwe groene gebieden bij. In die 'groene planologie' komt het aan op onderlinge afwegingen van sociaal-maatschappelijke, ecologische en economische functies van grond en water. Die worden gebruikt voor landbouw, droge en natte natuur, recreatie, toerisme en dienen soms de cultuurhistorie in de vorm van landgoederen en historische structuren.

In dat geheel moeten imkers hun plaats verdedigen en zo nodig veroveren. In die groene leefomgeving van landbouw en natuur hebben honingbijen belang bij goede drachtgebieden.

Imkeren is overleggen

Overleg met groene-plannenmakers, agrariërs en natuurbeheerders is voor ons van wezenlijk belang, zowel op lokaal niveau als landelijk. Dat kan misverstanden helpen oplossen en meningsverschillen uit de weg ruimen. Wat de agrariërs betreft hebben we belang bij een zorgvuldig beleid inzake het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Met de beheerders van natuurterreinen is goed overleg ten aanzien van het plaatsen van bijenvolken in en bij natuurgebieden belangrijk. Al heel lang is voedselconcurrentie tussen wilde bijen en honingbijen daarbij een belangrijk gesprekspunt.

Ecologische hoofdstructuur

Landelijk gezien krimpt het landbouwareaal in samenhang met toegenomen bebouwing en uitbreiding van infrastructuur. Binnen het overblijvende groene leefgebied worden natuurterreinen daardoor belangrijker en daarmee ook het Nederlandse

De Ecologisch Hoofdstructuur (EHS)

De EHS is een samenhangend netwerk van kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingzones. Kerngebieden zijn natuurterreinen, landgoederen, bossen, grote wateren en waardevolle agrarische cultuurlandschappen van minimaal 250 ha groot. Natuurontwikkelingsgebieden moeten goede mogelijkheden hebben voor het ontwikkelen van natuurwaarden, van nationale en/of internationale betekenis. De gebieden worden aan elkaar geknoopt door verbindingzones. Deze structuur moet aansluiten op ecologische verbindingzones in het buitenland. De term Ecologische Hoofdstructuur werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan van het toenmalige LNV. De einddatum voor het hele programma staat op 2018. Het streven was om in 2020 meer dan 750.000 hectare aan natuurgebieden bij de EHS te laten horen. In 2010 heeft het kabinet Rutte echter verklaard geen geld meer uit te geven aan de EHS.

Natura 2000

Het netwerk Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van biodiversiteit. Volgens deze Europese richtlijnen moeten lidstaten specifieke diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) beschermen om de biodiversiteit te behouden. Onder de Natura 2000 gebieden vallen de gebieden die aangewezen zijn volgens de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992. Het netwerk is in opbouw; nog niet alle lidstaten hebben definitief alle gebieden aangewezen. Het Natura 2000 netwerk beslaat anno 2010 wel alle 27 lidstaten van de Europese Unie en bestaat uit bijna 26.000 beschermde gebieden. De oppervlakte van het netwerk is meer dan 850.000 km² en beslaat ongeveer 18% van het grondgebied van de lidstaten.

foto's Bart van der Schagt

Boven: agrarisch groen, onder: Rhoonse grienden

Boven: rietland, onder: de Veluwezoom

natuurbeleid. De basis daarvoor vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) samen met het netwerk van Natura 2000 (zie de inzet op blz. 3). Beide moeten een bijdrage leveren aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland.

Het grootste deel van de EHS-gebieden zijn bestaande bossen en natuurgebieden. Daarbij komt nog ruim zes miljoen hectare natte natuur: meren, rivieren en de Nederlandse delen van de Noordzee en de Waddenzee. In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent, met een gezamenlijke oppervlakte van 123.000 hectare. Ongeveer 45 procent van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

In Nederland zijn de Natura 2000-gebieden opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Voor Nederland gaat het om 162 gebieden plus vier in de Noordzee (Doggersbank, Klaverbank, Vlake van de Raan en Noordzeekustzone). Eind 2010 waren er daarvan pas 23 definitief aangewezen door de staatssecretaris van Economie, Landbouw en Innovatie (EL&I). In het aanwijzingsbesluit staat welke natuurwaarden (vogels, planten, dieren en hun leefgebieden) worden beschermd. Hoe en waar dat gebeurt, staat beschreven in beheerplannen.

Kenmerkende gebieden

Natuurgebieden vormen een minderheid van het totale areaal groene leefomgeving. Bijna 70% van het Nederlandse landoppervlak is agrarisch groen, tegen ongeveer 15% natuurlijk groen. Het natuurlijk groen komt verspreid voor, ingebed in het wat monotonere agrarisch groen en is van levensbelang voor de biodiversiteit van planten en dieren. Ook honingbijen hebben

baat bij diversiteit vanwege de broodnodige doorlopende, polyflorale voedselvoorziening, dus verzorgd door veel verschillende soorten bloemen. Bevordering van de ontwikkeling van natuurgebieden moet dan ook een prioriteit zijn van de bijenhouderij. Het gegeven dat we in dergelijke gebieden met onze bijenvolken lang niet altijd welkom zijn, doet daar niets aan af.

Interviews met een of meer imkers in een kenmerkend gebied moeten duidelijk maken in hoeverre de groene leefomgeving in dat gebied het bijenhouden meer of minder mogelijk maakt. Bij kenmerkende gebieden valt te denken aan de regio Westerwolde in Groningen, de Sallandse Heuvelrug in Overijssel, het groene hart van Holland, de Biesbosch, de zuidelijke Bollenstreek in Zuid-Holland, het Plateau van Margraten in Limburg.

Achtergronden

Gegevens over plantensoorten en plantengemeenschappen in de natuurgebieden in Nederland zijn te vinden in de vijfdelige serie 'De vegetatie van Nederland'. Recent zijn de Natura 2000-gebieden in Nederland beschreven in de driedelige serie 'Europese natuur in Nederland'. Veel van die informatie is door onderzoekers van Alterra te Wageningen digitaal samengebracht in het informatiesysteem SynBioSys Nederland. Zie de literatuurlijst op www.bijenhouders.nl > tijdschrift > aanvullingen oktober 2011.